

MAGYAR KURIR

A. Z.

MDCCCXVIII-dik.

ESZTENDŐRE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AV FELSÉGES CSÁSZAR ÉS APOSTOLI KIRÁLY
KEGYELMES ENGEDELMEBŐL.

II. Fél! Esztendő!

Bétsben, 1818.

Nyomtatott Nemes Haykul Antal betűivel.

BCU Cluj / Central University Library Cluj



H. 140

MAGYAR KURIR

Bétsből, Januárius' 6-dikán 1818.

Belgium.

A' M. Kurirnak egygyik már régitske levelében bővebbetskén említettük vala, hogy a' Frantzia vég-departamenteket elfoglalvatartó Szövetséges armádák' fő vezére Hertzeg Wellington a' Genti újságnak bizonyos tikkelyét magára vévén azt megbántónak lenni találta, 's azért a' nevezett újságnak kiadója ellen pert indított, de a' törvényszék a' Hertzeg' vádját elég fundamentomosnak lenninem találván, az al-perest a' vád alól feloldozta. A' Hertzeg' Prokurátora ezen pert azután Apellatorium eleibe vitte: de onét is eligazittatott, még pedig úgy, hogy a' per által okoztatott költséget is megfizesse. Most már Cassatorium eleibe akarja vinni az ítélet-tételt.

Közönséges újságlevelekben olvassuk, hogy azt az ítéletet, mellyet Genti Püspök Hertzeg Broglie ellen a' múlt esztendőben Nov. 8. dikán Brüsszelben kimondottak (s a' melly *deportáltatás*sal való büntetésben állott volna), Genti ben Dec. 19. dikén a' hóhér' keze által (ha igaz?!) függesztették ki közönségesen. — (Ezen Püspök úr Frantzia országi jószágaiiban lakik nyugodalmasan, az ólta, hogy Belgiumot oda hagyta).

Frantzia Ország.

A' múlt esztendőben meghalálozott tudós Stáélné asszonyiságnak kéz írásai közzül azt, melyben a' Frantzia revolúciónak nevezetesebb történeteiről ír, most egyszerre két, úgy mint, Frantzia,

és Német nyelveken nyomtatják, az első Párisban és Londonban, a' másikat Heidelbergában. A' folyó 1818. dik esztendőben Husvét felé várják a' világ előtt való megjelenését.

Azon törvény-jovallások közzül, mellyeket a' Ministerek a' Királytól mindjárt a' mostani ülések' kezdetében törvényé lejendő változtatás végett a' Követek' kamarája elejébe küldött, 's a' mellyeket ezen kamara külömbkülömb Biztosságok' megvizsgálása alá bocsátott vala, tudniillik a' Concordatát, a' Rekrútázást, a' könyvnyomtatási 's újságírási szabadsággalvaló visszaélést illető törvényjovallások közzül, még eddig csak ez az utolsó került vissza a' Biztosságtól a' kamara eleibe, 's egész mostanig csak effeleit vetétkedtek a' Ministerek 's az ezeknek részén lévők a' vélek ellenkezők ellen. Amazok a' nyomtatásbéli szabadságnak szorosabb határok közé lejendő vétettezését javasolván, ezek ellenben másféleképpen gondolkozván. A' mind két részről felhordott állatási fundamentumokra nézve azt jegyzik meg, hogy ezen alkalmazossággal is mind azok a' tárgyak forgottak az Orátoroknak nyelveiken, a' mellyeket 25 esztendőknél lefolyta alatt lehetett a' Frantzia külömbkülömb nemzeti gyülekezeteknek tagjaiktól hallani Párisban. A' Politziái Minister Decazes egyedül két órányi beszédet tartott egymásvégtiben a' nyomtatásbéli szabadság' megszorittatásának 's az újságok' Cenzurájának még három esztendőig a' Ministerek' kezében való maradására nézve.

Végezetre Dec. 29-dikén minden ad-

lamint abban, hogy a' meghatározatlan-
dó törvényben az újságok' dolga a' könyv-

dig mondottakat rövid summában össze-
még egyszer a' gyűlés' elejébe terjeszt-
vén Bergney a' Biztosság' előülője,
még egyszer elé mondotta a' Biztosság'
vélekedéseit is, melly ezen három pon-
tokat foglalta magában: — 1). A' jóval-
lott törvényben befoglaltatva lévő eszkö-
zök, tudniillik: a' Nyomatatóknak, a' kik
ez által közönséges rangot kapnak, fele-
lettel való tartozása, a' nyomtatandó könyv-
nek előre való bejelentése, 's a' kinyom-
tattatott munkának beadattatása elégsé-
gesek minden nyomtatásbéli visszaélés-
nek elkerülésére, 's nem ártalmasok an-
nak a' szabadságnak, hogy az írók a'
magok gondolataikat nyomtató sajtó ál-
tal közönségesse tehessek: — 2) Az a'
kívánsága némelyeknek, hogy a' nyom-
tatásbéli büntételeknek megítéltetésekre,
a' közönséges ítélőszékek helyett különös
esküdtekből álló törvényszékek állittassa-
nak-fel, fontosabb változás lenne a' Cri-
minális törvényekben, mint sem azt,
csak mint a' jóvallott törvénynek megjob-
bítottatását, úgy behozni lehessen. — 3).
A' 27-dik tikkely, melyben az újságok
censúrájának még az 1821-dik esztendő-
jig a' Miniszterek kezei között való mara-
dása jóvalltatott, némelyeknek kívánsága
szerént elválasztathatik a' könyvek nyom-
tattatását illető törvénytől, 's különös
törvényre tétethetők, oly módon, hogy
annak ereje csak ezen 1818-dik esztén-
débéli üléseknek végéig tartson, a' melly
idő alatt ezen kamara az újságokra nézve
is vég-határozást készíthessen.

Ezen Orátor után a' kamara' elő-
ülője fogott a' beszédhez, ő is punktu-
mok szerént elő mondott mindent, a'
mit már most voksolás alá venni 's vég-
képpen meghatározás alá venni szükséges
leszen, egyszersmind arról is jelentést
tévén, hogy a' Királynak tudtára esvén,
hogy a' kamara' számos tagjainak kíván-
sága mi legyen, megegyezett légyen va-

veketől elválasztasson 's külön-
foglaltassék, 's hogy az újságoknak eddig
fennállott Censúrája csak az ezen 1818-
dik esztendőbéli ülések végződéséig tar-
tson. — Ezt hallván ismét sokak felszol-
laltak, némelyek helybehagyván ezen két
tárgyaknak egymástól való elszakasztatá-
sát, mások pedig azt kívánván, hogy
nem kell elszakasztani őket egymástól,
hanem az egész törvény tikkelyről tikkely-
re, mint a' Királytól lejött voksolás
alá kell hotsátni, úgy gondolkodván ezek,
hogy ekképpen könnyebben véghezvihe-
tik az egész törvénynek visszavettetését.
— *Villette* nevű nevezetes Orátor fel-
állván azt vitatta, hogy e' két dolgot
nem lehet egymástól elszakasztani, mint-
hogy az újságok kisebb vagy nagyobb
szabadságának mindenkor szoros össze-
kötöttségben kell a' könyvek' kisebb na-
gyobb szabadságával lenni.

Ekkor a' kamara' előülője a' követ-
kező két kérdéseknek feltétele által vetett
véget a' vetélkedésnek. — 1). Elválasz-
tassanak-e a' két tárgyak egymástól, úgy
hogy mind kettő, különkülön hotsátta-
sék voksolás' alá? A' voksoknak sokkal
nagyobb száma úgy határozta meg ezen
kérdést, hogy el kell a' két tárgyat egy-
mástól választani. — Az ő második kér-
dése e' volt: — Hát a' 27-dik tikkelyről
kell-e legelőbb voksolni? — Ez iránt is
azt határozta a' voksok' nagyobb száma,
hogy: erről. — Most már felolvasta az
előülő ezen 27-dik tikkelyt, ily formá-
ba öntetve: *A' Journalok és egyéb pe-
riodicus irások, a' mellyek politikai
tárgyakat és újságokat foglalnak
magokban, az 1818-dik esztendőbéli
üléseknek végéig csak a' Király meg-
hatalmazásával nyomtattathatnak-
ki.* — Ezt is meghatározta végezetre a'
voksok' többsége 97 ellen 131-gyel, a'
melly szerént 34-ből állott a' többség. —

Igy tehát már most a' Frantzia újságok' Cenzúrája ismét mind addig a' Ministerek' kezében marad, míg a' folyó esztendőben a' 'Követek' kamarájának mostani üléséi el nem végződnek. Ennek a' szikkekelynek különös és legelőbb való meghatározatását azért sietteték a' Ministerek ily nagyon, hogy az újságok' cenzúrája az 1817-dik esztendő' Decembere'nek 31-dik napján egészen megszünt volna, ha eddig a' többször említett 27-dik szikkely meg nem erőssített volt. — (A' többi következik).

* * *

A' Deputatusok' Kamarájának a' múlt esztendeji Dec. 15-dikén tartott ülésében Finantz Minister Gróf *Corvetto* a' Statusnak 1818-dik esztendőre való kiadásainak laistromát ahhoz a' szokáshoz képest, melly szerént minden esztendőnek a' vége felé, a' következő esztendőbeli jövedelmek, és kiadások közönségessé szoktak tételni, hosszasan elő adta. Kilenz különböző Rubrikákra vannak azok felosztva. 1) Az 1817-diki és 1815-diki hátra maradások. 2) A' Szövetséges Hatalmasságoknak fizetendő summa, és katonáiknak tartása. 3) A' rendes adósságok. 4) az Amortizálásra fordítandó summák. 5) a' polgári költségeknek megtérítése. 6) a' Ministeriumoknak, és Igazgatásoknak költségeik. 7) Az élelemre való kiadások. 8) a' kereskedési költségek. 9) A' *Passiv de Casses* név alatt esmeretes adósság. Különösen pedig, ekképpen adja azokat elő.

Rendszerént való terhek.

A' költsönözött summáknak, és ezeknek fizetetlen maradt interesseiknek, nem különben más adósságheli hátra maradásoknak új interesseik által nevedett status adóssága „ „ „ 140,782,000.
Amortizálási Kassza „ „ „ 40,000,000.

Holtig tartó fizetések	„	12,800,000.
Mindenféle penziók	„	65,908,000.
A' polgári hivatalokra teendő költség	„	34,000,000.
A' Panságra teendő költség	„	22,000,000.

Annak a' Summának a' fele, melly hajdan a' Senatusnak fizetésére fordított, most pedig kárpótolásképpen adatik a' hajdani Titularisoknak, — a' Pairek kamarájának szükségei	„ „	2,000,000.
A' Deputatusok' Kamarája		630,000.
A' Ministerek	„ „	291,913,000.
Departamentomi kiadások		31,976,000.
A' kiutésekre való fundációk		9,916,000.
A' kezességeknek interesseik		8,000,000.
Kereskedési költségek		18,000,000.
A' közönséges adórol való laistromok	„ „	3,000,000.

Mindössze 680,975,900.

Rendkívül való terhek:

A' hadiadózásnak harmadik ötödresze	„ „	140,000,000.
A' Szövetséges seregeknek tartások	„ „	154,800,000.
A' kötelező-írásoknak kiváltása és az azoktól járó interestek	„ „	11,468,000.
Tartalék fundusok, és előre nem tudható kiadások		6,000,000.

Egész summa 893,244,022

A' jövedelem pedig e' következő szikkelyekből gyűlik, mint p. o,		
Földtől való adózás	„	259,054,937.
Patensek, ajtók, ablakok		98,423,663.
A' Status javaiból bejövő haszon, mellyben 15½ millió csak a' fából jön be		162,200,000.
Vám	„ „ „	80,000,000.
Nemegyenes adók	„	120,000,000.
Posták	„ „ „	12,000,000.
Lotteria — Sóbányák		14,000,000.

Szabad akarat szerént való pótolék a' Királyi polgári hivatalokra kiszabott sum- mából " " "	5,000,000.
A' Politizai Ministerségnek történet szerént való jö- vedelme " " "	5,900,000.
Fizetésekől Penziókból va- ló lehúzás " " "	13,200,000.

Mindössze 767,778,600. ft.

Ha már a' kettőt össze hasonlítja az ember, úgy találja, hogy a' kiadás 225,465,422 Frankokkal több a' bevételnél.

* * *

Mig *Manson* Asszony könybe foglalja történetét, az alatt *Jausion* és *Bastide* szabaduláson gondolkodnak. *Bastide* a' tömlőtben egy darabig kosarakat fonogatott, mellyeket feleségének haza küldözgetett. Egyszer a' rostélyon keresztül azt mondja ennek (mert szabad volt nekik így együtt beszélni), itt a' tömlőtben egy fiatal ember van velem, a' ki jól ért a' halfogó kosár tsináláshoz, szeretném tőle azt megtanúlni, és valaha osztán ha tsak egy halat is fogni, küldjél nekem kérlek vesszőket és madzagokat. Az Asszony küld neki mindeniket. *Bastide* rabtársival erősen dolgozik, de nem halfogó kosarakon, hanem más valamin. A' Porkoláb egyszer észre veszi hogy valamibe mesterkednek a' rabok; mert a' mi szalmát beadtak nekik, az is tsak hamar eltűnt. Nem tsinál belőle lármát, tsak nagyobb vigyázat alá veszi őket. Elérkezik Dec. 3-dika, a' rabok éjtzakai 10 óra felé tsendesesen vannak, tettetik mintha alunnának, hortyognak, és tsendesesen folytatják munkájukat. Éjfél tájban rájok nyitják az ajtót; egy sints az ágyban *Jausiont* kivévén, és egy 32 lábnyi hosszúságú lajtorja kézen ott van. Ezt fonták halfogó kosarak helyett, hogy majd valami régi berakott lyukat a' fa-

lon ki bontván, és a' háztetejére mászván, ott ezt a' lajtorját megakasztják, és rajta lemennek a' földre. *Bastidnak* már a' butyara a' hátán is volt. Eleinte az ágyba akarta magát vonni, de elébb meg tsipték. Kérde tőle a' strázsák Hadnagya: hova akart menni? *Grosba* ugymond kis vagyunkámat rendbe szedni, és feleségemet meglátogatni, majd mikor *Albyban* elkezdődött volna a' peremakkorra oda iparkodtam volna. — Többnyire mindre bilintseket raktak, kik ezen bünös szándékhan részeseek voltak.

Nagy Britannia.

Északi Hiberniában *Londonberry* városába való Predikátor Dr. *Blak*, a' közönséges Zsinatnak Directora, az Özevgyek Fundusának Kintstartója, kit közönségesen a' Presbyteri felkezet szemefénnyenek tartottak, e' folyó hónapnak 4-dikén ebédután elindul onnan hazáról sétálni. Mikor éppen 4 óra tájban a' *Foyle* vizén lévő fa hidra ért, felső ruháját leveti, kalapját fejéről leveszi, és mind a' kettőt egy mellette álló fiatal embernek oda nyújtja. E' meg lévén minden további gondolkodás nélkül sietséggel leugrik a' hidrol a' vízbe. A' fiatal ember eleget kiáltozott segítségért; de mire emberek termettek ott, akkorra már a' testet nem lehetett látni. Senki még tsak képzelni sem tudja, hogy miért vetemedett ez a' tisztles férfiú erre, holott előtte való vasárnapou még predikált, és így eszén volt, azután sem látszott kábulásának semmi jele, megelégedtlenységéből sem mivelhetto, mivel tökéletes házi boldogságban élt.

* * *

A' Britanniai partokon Decembernek az elején iszonyú nagy szélveszek jártak és sok károkat okoztak. Nyugoti Indiából is olyan hírek érkeztek Londonban hogy ott a' szélvész a' múltt esztendőnek

utolsó felfalában hallatlan kegyetlenséggel dűlösködött. Napkeletről napnyugot felé vitte erányozatját, és körülbelöl 200 mérföldesre kiterjedett. Ugy van a' hıre hogy *Santa Lucıán* legnagyobb mértékben kimutatta erejét; minden hajókat mellyek a' kikötöhelyben voltak öszverontott, és semmivé tett; a' Kormányzéknek épületét ledöntötte, és a' Kormányozót magát házi népével egyetemben még ezenkívül mint egy 50 személyeket a' háznak dűledéki alá temette; a' Kaszárnyákban 200 tiszteket és katonákat hasonló módon fosztott meg életektől. *Dominika* szigetén a' fı várost az árvíz elborította. — *Martinique* mellett mintegy 50 nagyobb részt Eszaki Amerikai hajókat a' *St. Pierrı* kikötöhelyböl a' sík tengerre vert a' fergeteg, és minthogy nem volt rajtok élelem, a' velek együtt elragadtatott szegény hajósoknak, ha csak különös uton nem segít rajtok a' gondviselés, siralmas módon el kell veszni. Az *Antelope* nevü 50-águs Anglus hajóról is azt mondják, hogy a' *Barbadós* szigeteknél *Harvey* Contre-Admiralissal el-sujedt.

Londonban nevezetes perlekedésre adott alkalmatosságot egy oltsárló írásnak könyomtattatása. Itt a' nyomtatásbeli szabadsággal való visszaélés is csak az Esküttek ítélőszéke' eleibe tartozván, ezen oltsárló írásnak kiadója is egy ilyen ítélőszék' elejébe tizáltatott. A' könyv neve *Politikai Kathetismus*. A' per Dec. 18 dikán csaknem estvig tartott. A' Biró végezetre minden vádló és mentő körülállásokat öszsze summázzván 's még egyszer elő mondván, az Esküttekhez fordult 's hathatósan szívekre kötötte, hogy melly oltsárló, melly motskolódó, 's melly vallásértő könyv légyen az elötök lévö, és melly könnyen ártasson kivált a' gyengébb talentumú 's ifjú embereknek, annyival is inkább, mert igea

tsekélységre van az árra határoztatva: a' melly körülállásokra nézve ö semmit nem is kételkedik azon, hogy oly ítéletet fognak árra mondani az Esküttek, a' milyent az igaz lelkiismeret, 's az a' törekedés kíván töllök, hogy a' nemzet' várakozásának megfelelhessenek. Az Esküttek eilenben, minekutánna magános szobában egy fél óránál tovább nem tanátskoztak volna, a' közönséges halgatók' elejébe ki jöven az első közölök oly ítéletet olvasott-fel, nem kevés fennhéjazással, hogy a' vádoltatott személy nem bünös, a' melynek hallására oly örvendezö lármázásra fakadtak a' nagy számú jelenlévök, hogy a' Birónak azzal való fenyegetödzésére is, hogy fogságra küldi a' lármázókat, el nem halgattak, míg tsendesebb hangon nem szollott hozzájuk a' Biró, azt mondván, hogy ha tsakugyan okot gondolnak lenni az örvendezésre, 's azt lármával akarják kinyilatkoztatni, kereszenek árra más helyet magoknak. Ezen szókra eltávozott ugyan a' sokaság az épületböl, de még az után is kinyilatkoztatta lármázása által örvendezését, 's még más olyanok is neveltök a' lármázó sereg' számát, a' kik jelen se' voltak, a' per' folyamatján.

A' Clarencci Kir. Hertzeget nem régen polgári rangal ajándékozván-meg Báth városa, fényes vendégség is adott tiszteletére, melynek alkalmatosságával egyebek közt ez a' pohárelköszönés is eléfordult: *Eljen a' Királyi Hertzeg Polgártársunk!* — melynek hallására ekképpen beszéllett ö Kir. Hertzege: — „Nagy Britannıán kívül minden más országban meggondolkoznám, minekelötte a' *Polgári Titulust* elfogadnám. Azt a' Chaósi zürzavart, melybe minden más Státusok belézavarodva szemlélték magokat, a' mi szerentsés szigetünk minden megrázattatás nélkül élte végig gyözedelmesskedve, mellyet csak azon prin-

cipiumokhoz való ingadozni nem tudó kapaszkodásnak köszönhetni, a' melly principiumok köztünk a' Polgári Titulust ily betsessé és tiszteletessé tették, és a' mellyek az én Familiámat a' körülöttünk történt s elfordulásoknak közepette is a' thronuson megtartották."

Spanyol Ország.

Ezen Orzágnak fundáltt adóssága egy nem régiben közrebotsátott előterjesztés szerint 5,904 millió 662,836 Realesekre, vagy 590 millió 466,288 pengő forintokra megyen. Ennek a' szörnyű nagy summának tsak az esztendeji Intereze 195 millió 573,391 Realeseket, vagy 29 millió, 557,359 forintot tesz huszas pénzben. Ugyan azon Hirdetmény szerint a' Statusnak folyamaltban lévő nem fundáltt adóssága 5, 252 millió, 976,320 Realeseket, vagy 525 millió, 297, 652 forintokat tesz ezüst pénzben. Teljeséggel nem aluszik a' Spanyol Kormány-
szék ezen nagy terélhnek az ország nyakáról való elhárítására nézve, sőt már régen egész figyelmét arra fordítja, hogy attól minél előbb megmenekedjen. De mi ind. eddig a' háborús környülállások miatt a' legkeményebb eszközöknek sem lett kívántt következtések; mivel a' mi egy felől gyült, azt más felől a' messze földön folytatott háboru ismét elenyésztette. Most a' *Gazette de France* azt mondja, hogy a' Castiliai Tanáts azt végezte volna, hogy a' Statusnak a' Hitelezőit arra kellene indítani, hogy a' Statuson való kereseteknek két harmadrészét engednék-el, a' mellyért ellenben a' Status azt igéri nekik, hogy az ezen fellyül maradó harmadrészt egészen megismeri adósságának, hanem hogy miképpen fizetődik osztán ez meg, arrol egy szó sem tevődik. Ugy hiszik, hogy ha ez megáll, a' Status Kreditjének a' Juntája, legalább az interestét, adósságainak, a' rendelésé-

re készen lévő summákból kifizetheti. A' kik ezt az ajánlást el nem akarják fogadni, hanem egész tökepénzeket kívánják, pénzeket ugyan el nem vesztik, de boldogabb időket kell nekik várni.

Több Londoni újságlevelek hirtelik, hogy az öt nagy Európai Hatalmasságok magokra vállalták, hogy Spanyol országnak Amerikai Tartományai-val való bojárt eligazítsák. Sőt már Párisban jó ideje, hogy folynak is a' felett a' tenátskozások; mellyeknek most már az a' jó következtések lett, hogy *Venezuelának* Tartományai azt ajánlották, hogy Spanyol országnak uralkodását e' következtendő feltételek alatt megismerik: 1) ha minden Tartományokban olyan Gyűlések formáltatnának, mellyek minden kerület lakosainak képeket viseljék. 2) ha a' benn az Országban született személyek a' felsőbb hivatalokra felvétetnek. 3) ha az adófizetésre való ráállás jussát megnyerik. 4) ha minden Európai Nemzetekkel szabadon kereskedhetnek. 5) ha minden a' pallérozódást és belső szorgalmatosságot gátoló akadályok, úgy szinte a' ki s be hordásnak minden megszorításai eltöröltetnek, ha tsak a' népre ezeket tulajdon képviselőji nem teszik.

Afrikai ragadozó Státusok.

A' kevéssel ezelőtt meggyilkoltatott Algiriai Deynek példája vigyázóbbá tette azt a' kít helyébe tettek. Azt gondolták a' Barbarusok, hogy majd ezzel is tsak úgy bánhatnának, mint amazzal bántak. De nem, okosabb már ez, és egy darab időtől fogva kezdí tithon kidgondolt plánumait tökéletességre hajtani, mellyekről úgy itélnek, hogy azok Algiriának historiájában még fordulást fognak tenni. Nov. 1-ső napján oriási lépést tett ő a' maga bátorságba való helyheztetésére. Octobernek 31-dikét követett éjtzaka számos familiáját, minden seggyereit, leg-

jobb házi eszlőzeit, és minden kintseit a' Városnak legmagasabb részén fekvő *Alcazaba* nevű erősségbe tártartotta. Másnap a' városba való Salve lövéssel hirdette ki lakóközönségének megváltoztatását. Ez az erősség ágyúzó szerekkel, fegyverekkel, és ennivalóval jól meg van róva. A' Törökök látván, hogy a' nagyobb erő már nincsen részekben, azután következő napon mindent feltámadtak. De nem gondolták meg, hogy nem az elébbeni Deyvel van dolgok, hanem a' mostani Dey egy mindenféle maga védelmezésére meglovantató dolgokkal felkészített erősségbe lakik. A' Deynek tudtára adatván a' lázadás, elküldte mindjárt az Agát, hogy a' hádiseregek az Orani Dey vezérlése alatt való börtökölásokat még két napig tsalárság által létséltetné; mert ezek a' seregek a' lázadóknak a' részekben voltak. A' kapukat bezárták, és a' lázadóknak 6 fejeit kiadták, kik is *Alcazabában* mindjárt kiégestettek. Látni való ebből, hogy ez az igazgatás még mindég szükségének itéli a' maga bálorságban való maradásra nézve a' szoros igazságot; de minekelőtte új Systema hozódik-be, attól lehet tartani, hogy nagy rendtelenségek és sok szerentséllenségek érik a' várost.

Pápa Birtokai.

A' Pápa ő Szentsége Statusainak népszerűsége egy új felszámolás szerint, Román sem vévén ki 2,425,222 - re tétetik. Romának magának 241,499 lakosi vannak ugyan a' szerint. Mostanában ő Szentsége azt a' rendelést tette, hogy Statusaiban lévő minden lakosoknak akár városiak, akár falusiak legyenek azok minden fekvő jószágaik újra megbetsültesse, hogy e' szerint az adót a' legigasságossabban ki lehessen egyenként minden lakosokra vetni. Már mérik is a' mezzőket mindenfelé. Az sem régen tör-

tént, hogy ő Szentsége egy Törvénykönyvet tétetett közönségessé, melly arról szól, hogy mi a' törvényes úljok a' polgári ügyesbajos dolgoknak ő Szentsége Birtokában.

Eppen most készül ő Szentségének a' Prüssziai és Hannoverai Udvarokkal új Concordatája, mellyről minden jót ígérnek és reménylenek. A' Belgiummal való traktálásokban is szép lépéseket tettek már.

Elegyes Dolgok.

Morvában most az ott lévő Gazdasági Társaság azzal foglalatoskodik, hogy valahol ezen Országban valami Gypz területre akadjon; mivel a' gypsznek a' köhözre tenyésztelésére igen nagy haszna vagyon. Gróf *Salm Hugo* maga 1000 forint Váltótzedulát tett fel annak a' számára jutalomul a' ki efféle gypz területet fedezfel; a' Társaság pedig arany vagy ezüst medallat fog ugyan annak adni.

* * *

A' *Donai* Városba való Törvényeszek, *Maubreuil* ellen, ki bizonyos gyémántoknak eltulajdonításával vádoltatott, Dec. 22-dikén ilyen foglalatú végzést hozott: Ha mindjárt *Maubreuil* reá volt is bizva, hogy a' Bonaparte familiájától azokat a' gyémántokat, mellyeket ez eltávolítása alkalmatosságával elvitt, tartóztassa le, de még is úgy látszik, hogy ő nyilvánosságos tolvájságot követettél, a' gyémántos ládátshakon kívül 84,000 frankból álló summát tévén magáévé.

Bécs.

Felsőleges Urunk a' maga rendkívül való Követét és meghatalmazott Ministerjét a' *Toskanai* Nagy Herczegi Udvarnál lévő Nagy Mélt. Gróf *Apponyi* ő Excját, Spanyol Kir. Herczegesszony *Má*

ria *Ludovica* Herczegi Udvaránál is ugyan azon tulajdonságban kinevezni méltóztott. A' multt Dec. 11-dikén már ö. Excja Felsőes Császárjának Meghitelező Levélét a' Fels. Herczegasszonynak magános Audientzián által is adta, ugyan azon alkalmatossággal a' Magyar Sz. István Rendjének Nagy Keresztjét *Károly Lajos* Spanyol Kir. Herczegnek Felsőes Urunknak nevében által nyujtván.

A' Status és Conferentzialis Ministerré, továbbá pedig legfelsőbb Cancellariussá, és Belső Dolgokra ügyelő Ministerré tsak mostanában kinevezett *Saurau Gr.* a' multt Dec. 29-dik napján tette ezen tulajdonságban ö Felsőségének kezében a' hitet. Mindjárt azután pompás ceremóniák között Cs. Kir. Fő Udvarmester Herczeg *Trauttmansdorf-Weinsberg* által az Udvari Kantzellaria épületébe vezetett, és fényes hivatalába beiktattatott a' tisztelt Gróf. Másnap t. i. Dec. 30-dikán pedig Gróf *Wallis* iktatódott be a' legfőbb Igasság kiszolgáltatására ügyelő Törvénytészéknél Elölülői Hivatalába.

Tudományos Ujság.

Pompéji városának dűledéki között kevéssel ezelőtt egy Romulusnak, a' Romaiak első Királyoknak tiszteletére készítettett fellyülírásra akadtak, melly a' mint tudnivaló, akár a' rajta eshetett sérelem, akár tsak maga a' régi írás anódja miatt, ahoz érő Tudósnak magyarázatját kívánván, azt Régiségek nyomozásában foglalatatoskodó Romanelli úrképpen pótolta-ki:

ROMULUS MARTIS
GLIVS VRBEM ROMAM
CONDIDIT ET REGNAVIT ANNOS
P. m. quADRAGINTA ISQVE
ACRONE DVCE HOSTIVM
ET REGE CAENINENSIVM
INTERFECTO SPOLIA OPIMA
LAV. FERETRIO CONSECRAVIT

RECEPVSQVE IN DEORVM
NUMERVM QVIRINI NOMINE
APPELLATVS EST A ROMANIS

Ugy vélekednek hogy ez a' márványra metszett tisztelő írás, melly annak a' hajdan olly virágzó Romai Plántavárosnak forumát díszesítette, Romulus képenek az allja volt, és reménlik, hogy még magára ezen képre is reá fognak akadni. Ezt a' nevet *Acrono Romanelli Plutarchus*bol tette oda, a' p. m. (plus minus) betüket pedig ö maga azért tette oda, mivel Romulusnak uralkodását *Plutarchus* 38, *Eusebius* pedig 39 esztendőkre teszi.

* * *

Fegyvés. — Még egyszer említeni bátorkodunk, hogy a' M. Kurir' taksáját az 1818-diki egész esztendőre 30, félre 15 forintra felemelni, a' béklyeg' árrának megnevekedése miatt kénytelenek valánk: kérünk tehát mindenket, hogy a' kik ennek előre való nemtudára miatt kevesebbet küldöttek, kipótolni ne terheltessenek.

Különösen megszollitjuk itt a' Magyar Kurirnak azon Tisztelt Olvasóit, a' kik ezen újságnak rendelésében azt a' módot szokták követni, hogy vagy levteleik vagy izenetjek által a' Kurirt oly feltétel alatt rendelik, hogy a' taksáját, valamelly előforduló alkalmatossággal küldik-fel: hogy a' melly pontossággal mi nékiak szolgálni mindenkor készek voltunk, ígértjeknek ök is ily pontossággal megfelelni ne terheltessenek, megdölván azt, hogy, ha a' 30 forintokat fel nem küldik, nem tsak ezen 30 forintokat vesztyük-el, hanem a' magunk tulajdon költségét is, mellyet tettünk, mell hogy mennyire teljen, megitélhetik ahol, hogy, mint már bővebben megmagyaráztuk, tsak a' béklyeg és postapénz esztendő alatt, minden Olvasóért 11 forintot tolik. —

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

Pestről Decembernek utolsó napjain 1817. A' minap egy hazai Tudósunkról néhai Orvos Dr. *Kitaibel Pál* úrról, csak azt a' szomorú hírt említettük, hogy Dec. 13-dikán e' földről az örökkévalóságba által költözött. Most a' megholdogultnok rövid élete' leírásával kívánjuk érdemes Olvasóinkat megesmerkedtetni. Született a' holdogultt 1759 esztendőben Febr. 3-dikán *Nagy Márton*, németül *Mattersdorf* nevű helységben Sopron Vármegyében. Tanulását Sopron Városában kezdette, melyet azután Győrött is folytatván, utóbb a' Budai Univerzitásba ment a' felsőbb tudományoknak halgatására. Itt 1784-ben, éppen akkor, midőn az Univerzitás Budáról Pestre áttéteztetett, a' Chémia, és Botanika Professorának segédjévé lett 400 forint esztendei fizetéssel. 1802-ben magát ezt a' Professorságot elnyerte 1200 forint fizetés mellett; és midőn 1811-ben a' Chémia és Botanika egymástól külön szakasztódtak, és mindenikre másmás Professor rëndelitetett volna, ő a' Fűvész-Kertnek Kir. Gondviselője maradt. 1814-ben már annyira megesmertette kiváltságos képén a' Botanikában szerzett érdemeit, hogy fizetése 2000 forintra emeltetett, és egyszerűságra az Orvosi Facultásnak Proseniorává lett. Elgyengülvén pedig egészsége, és különösen szemei megerőlednedvén 1816 nyugodalomra való bocsátatásáért esedezett Felsőleges Urunk előtt, melly kérése meg is adatott még pedig egész fizetése is meghagyatván. Beteges állapotja nem javult így is; mert naponként inkább inkább erőt vettek rajta a' nyavalyák, annélkül mindazáltal hogy lelkének erejét elsanyart testében meggyöngülhették volna. Halála után történt

anatomizálásából az jött-ki, hogy belső része, különösen pedig jobb veséje egészen meg volt romolva. *Kitaibel* egy volt a' Természet legbuzgóbb Búvárjai között. Nagy Botanikus, és Geologus volt. Az a' Munkája, melyet Mélt. Gf. *Waldstein Feretz* ő Ngával együtt adott ki ilyen czím alatt: „Descriptiones et Icones plantarum rariorum Hungariae, — 1803 — 3. a' Botanikáról irtt legpompásabb munkák közé tartozik. Utolsó esztendejében Magyar Országunk természethistoriai tekintetben való leírásán dolgozott ez alatt a' titulus alatt: „Physiographia Hungariae, melly munkáját a' halál felbe szakasztotta. Bódog házasságban élt, de semmi magzatot nem hagyott maga után. Nevét már csak az a' plánta sem engedné egy hirtelen elenyészni, melly az ő nevét viseli.

* * *

Nagy Szombathból Dec. 19-dikén 1817. Eppen azon a' napon, mellyen ez előtt 10 esztendővel Méltóságos Gróf és Főtiszt. Püspök *Keglevich Zsigmond* ő Ngát az Esztergomi Metropolitai Eklezsia' Főtiszt. Káptalanjának kebeléből kiragadta a' halál, t. i. Decembernek 19-dikén, most ismét egy nagy tekintetű, és érdemű Tagját veszítette el Méltóságos Püspök *Gosztanyi István* úrban ugyan az a' Püspöki Megye. Még négy nappal az előtt olly türehető volt ő Nagyságának az egészsége, hogy az Istentisztele en jelen volt; de egyszerre olly erővel körül fogták a' nyavalyák, hogy minden orvosi segítség haszontalan vételet elő megtartására. Eppen halála előtt való napon zárta-be életének 78 dik esztendejét.

* * *

A' *Vaterländische Plätter* nevű

újságból olvassuk Tit. Zipser Andrást úrnak hazánk tudós Mineralogusának most ismét az által lett megtiszteltetését, hogy Páriszjai Status Cancellarius Herczeg Hardenberg Berlinből egy szép ajánlólevelet küldött neki, melyben a' tisztelt úrnak engedelem adódik arra, hogy Felső és Alsó Sileziában minden Bányákat, Hutákat, és más bányászati foglalatosságokat megnézhesse. A' tisztelt Tudós már a' múltt esztendeji Octoberben el is indult ezen mind a' közönségre mind önön magára nézve sokat ígérő útra.

E r d é l y.

T. Hunyad Vármegye a' múltt esztendeji Nov. 6-dikán tartotta *Déván* Mélt. E. Szilvási *Noptsa Elek* Fő Ispány úrnak előlülése alatt közönséges Gyűlését. Melly Gyűlést a' Méltóságos Fő Ispány úr azzal tett különösen nevezetessé, hogy mint a' Tudományoknak különös barátja és pártfogója az Erdélyi Muzaeumnak kiadásával magát érdemesítő T. *Döbrenzei Gábor* urat a' Tek. Karoknak 's Rendeknek megegyezésekkel a' fent irtt Ns. Vármegye Assessorává kinevezni és tenni méltóztatott.

H i r d e t m é n y.

A' Nagy Méltóságú Magyar Királyi Udvari Kamara parantsolatjából ezennel hírül adatik, hogy Szerem Vármegyében fekvő Rumai Uradalomnak gabona- és bordezmabéli jövedelme, ezen folyó 1818-dik esztendőben Apriliának 1-ső napján tartandó közönséges kótyavetyénél fogva, három egész esztendőkre, úgymint 1818-dik esztendőnek Május hónapja' 1-ső napjától fogva az 1821-dik esztendeji Aprilis' utolsó napjáig, a' többet ígérőnek áren-

dába el fog adattatni. A' kiknek hozzá kedvek volna, a' fent nevezett napon az oda való Kamara' épületében megjelenhetnek, a' hol egyszer mind az árendának feltételét megtekinthetik, és a' kikállítás arányok 10-ei részét tevő Bánatpénzt is letehetik. Költ Budán Dec. 26-dján 1817.

Tudományos Híradás.

„Szent, a' világítót meggyújtán, véka alá nem rejtli, hanem felteszi a' tartóra, hogy mind-nek világoskodjék; annál fogva jelenti az alább irtt Szerző, hogy leg közelebb ez idénn Sacos Pátkon N. Zemplén Vármegyében, ily nová Kritikás Magyar Grammatika jöve o' világra: *Magyar Nyelv tanító Könyv, mely a' Magyar beszédnek, és írásnak szabásait megítélve, gúntsolva, és megoázstva adja elő.* Irá Szerents Városának Plébanosa Kassai Jóssef. — Az egész munka harmincz három ívből áll. Egy-egy nyomtatéknak az ára legjutalmasabban három papiros forintra határozaték és szabaték. Található a' szerzőnél Szerents Városában. N. Zemplén Vármegyében Szüretkor belőle néhány nap alatt száz hetven hat forint árut vőnek-meg. — Bár a' magyar papok Magyar nyelv tanító könyvből magyarul emberül megtanulának; mert a' prédikáló paptól a' köz nép nem csak lelki dolgokat, hanem magyarságot is tanul, és a' tapasztalás bizonyítja, hogy a' kortos magyarságú pap mellett a' népnek nyelve is megkortosodik.“

Kassai Jóssef.

Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó czédulában: —

Januárius 5-dikén 299³/₄ — forintot

Marhahúsnak fontja Bétsben, Januáriusra, 27 krajtzarra határozatott.